Ο ΠΛΑΤΩΝΑΣ

Ο Πλάτωνας γεννήθηκε στην Αθήνα το 427 π.Χ., καταγόμενος από αριστοκρατική οικογένεια, έζησε και μορφώθηκε με προσοχή και επιμέλεια τις τελευταίες μέρες του μεγαλείου της Αθήνας του Χρυσού αιώνα του Περικλή. Υπήρξε χαρισματική προσωπικότητα, με εξαιρετικά πνευματικά και ψυχικά χαρίσματα, καθώς και προικισμένος με ποιητική και καλλιτεχνική διάθεση. Μυήθηκε στη φιλοσοφία στη νεανική του ηλικία και ενηλικιώθηκε με την επιθυμία να δημιουργήσει μια καλύτερη πολιτική οργάνωση από αυτήν που είχε γνωρίσει επί των Τριάκοντα τυράννων, αλλά και στην περίοδο της δημοκρατίας. Για το λόγο αυτόν άρχισε να συναναστρέφεται στην αγορά άλλους νεαρούς αριστοκράτες, που σχετίζονταν με το Σωκράτη, τον οποίο θαύμαζε ως δημιουργό ενός είδους φιλοσοφικής αμφιβολίας αλλά και ως πρότυπο φιλοσόφου.

Το έργο του Πλάτωνα διασώζεται σε 42 διαλόγους, 13 επιστολές και μια συλλογή όρων. Ένα μέρος από αυτό είναι νόθο. Μόνο 36 διάλογοι θεωρούνται γνήσιοι. Οι διάλογοι καταγράφουν συζητήσεις και ποικίλλουν όσον αφορά στην έκταση και την μορφή. Ο λόγος σε αυτούς είναι κομψός και ευέλικτος, έχουν την μορφή δραματοποιημένων συζητήσεων και φανερώνουν την επίδραση της δραματουργίας της εποχής. Διακρίνονται σε πρώιμους, μέσους και ύστερους. Ο Σωκράτης κατέχει εξέχουσα θέση σχεδόν σε όλους τους διαλόγους, ενώ στους Νόμους δεν εμφανίζεται καθόλου.

Η συγγραφή φιλοσοφικών κειμένων σε μορφή διαλόγου γίνεται για πρώτη φορά από τον Πλάτωνα. Οι διάλογοι συνιστούν μια νέα λογοτεχνική μορφή αντιμετώπισης θεμάτων που πριν γινόταν από τους ποιητές. Για τον Πλάτωνα η φιλοσοφία είναι "μελέτη θανάτου" και "γνώση του όντως όντος", του άφθαρτου και αιώνιου.

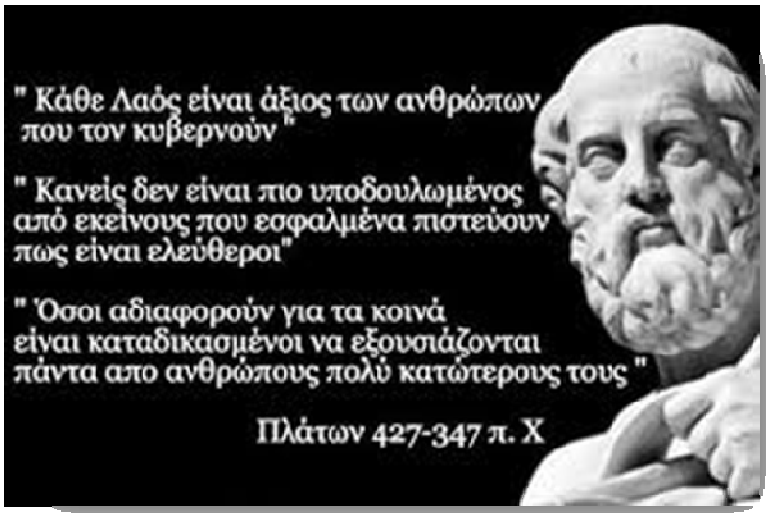

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Ο Σωκράτης δίδασκε με το διάλογο. Η φιλοσοφική μέθοδος που χρησιμοποιούσε ήταν η διαλεκτική, δηλαδή η συζήτηση ενός θέματος με ερωτήσεις και απαντήσεις, που στηρίζονταν στην ανταλλαγή σύντομων λόγων, ορισμών και επιχειρημάτων και αποσκοπούσε στη διατύπωση γενικών θέσεων. Η σωκρατική διαλεκτική ήταν μια μέθοδος ***ελεγκτική***, με την οποία εξέταζε τους άλλους για ηθικά και πολιτικά ζητήματα. Στόχευε όχι μόνο στην ανακάλυψη της αλήθειας, αλλά και στη διερεύνηση ποικίλων θεμάτων (ηθικών, πολιτικών, κοινωνικών) και στην αγωγή των συνομιλητών.

Στις φιλοσοφικές του συζητήσεις, που στηριζόταν στο ζωντανό διάλογο, ο Σωκράτης προσποιούταν ότι δε γνωρίζει, αλλά ενδιαφέρεται να μάθει. Η προσποίηση άγνοιας λέγεται ***σωκρατική ειρωνεία.*** Η μέθοδος επίσης που χρησιμοποιούσε, προσπαθώντας να κεντρίσει το συνομιλητή του με ερωτήσεις, ώστε να ανακαλύψει τις γνώσεις που είχε μέσα του, λέγεται ***μαιευτική***, επειδή, όπως η μαία μητέρα του, διευκόλυνε τη γέννηση της κριτικής επισκόπησης. Ο ίδιος παρομοίαζε τον εαυτό του με την αλογόμυγα, γιατί με τη μέθοδο διδασκαλίας του γεννούσε την αμφιβολία και την απορία στους συνομιλητές του.

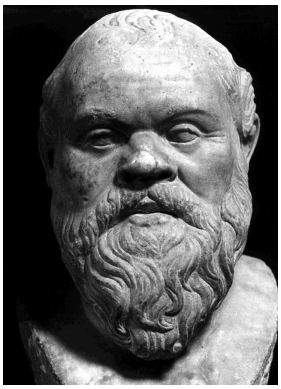

Μετά την πτώση των Τριάκοντα τυράννων το 403 π.Χ. και την αποκατάσταση της δημοκρατίας, ο Σωκράτης οδηγήθηκε σε δίκη εξαιτίας της καταγγελίας τριών συμπολιτών του με τις κατηγορίες: ότι δεν αναγνωρίζει τους θεούς της πόλης και εισάγει "καινά δαιμόνια", δηλαδή νέους θεούς και ότι μετατρέπει τον αδύναμο λόγο σε ισχυρό, όπως οι Σοφιστές, και διαφθείρει με τις ιδέες του τους νέους. Η *Απολογία,* έργο που έγραψε ο μαθητής του Πλάτων, δείχνει με ποιον τρόπο ο Σωκράτης αρνείται αυτές τις κατηγορίες και υπερασπίζεται τον εαυτό του. Καταδικάστηκε σε θάνατο και προτίμησε να πεθάνει στη φυλακή πίνοντας το κώνειο, παρά να διαπράξει αδικία, δραπετεύοντας και παραβαίνοντας τους νόμους της πατρίδας.

Αρχαίο κείμενο	Μετάφραση
Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ’ ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τὶ ἐν νῷ ἔχεις ποιεῖν; Ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ ᾧ ἐπιχειρεῖς διανοῇ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ σύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος; Ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ᾗ ἄν αἱ γενόμεναι δίκαι μηδὲν ἰσχύωσιν ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίγνωνται καὶ διαφθείρωνται;	Αν, ενώ σκοπεύουμε εμείς είτε να δραπετεύσουμε από εδώ, είτε όπως αλλιώς ταιριάζει να ονομάσουμε μια τέτοια πράξη, αφού έρχονταν οι νόμοι και οι δημόσιες αρχές και σταθούν μπροστά μας μάς ρωτήσουν: Πες μας, Σωκράτη, τι έχεις στο νου σου να κάνεις; Κάτι άλλο ή με αυτήν την πράξη που επιχειρείς σκέφτεσαι και εμάς τους νόμους να καταστρέψεις και όλη την πόλη όσο περνάει από το χέρι σου; Ή φαντάζεσαι ότι είναι δυνατό να υπάρχει ακόμη εκείνη η πολιτεία και να μην έχει καταλυθεί στην οποία οι δικαστικές αποφάσεις δεν έχουν καμιά δύναμη αλλά και ακυρώνονται και καταστρέφονται από τους απλούς πολίτες;

Οι νόμοι και οι δημόσιες αρχές επισκέπτονται προσωποποιημένοι το Σωκράτη και τους μαθητές του στη φυλακή, για να τους γνωστοποιήσουν τις συνέπειες μιας πιθανής απόδρασης του Σωκράτη. Οι Νόμοι, καθώς θέτουν τα ερωτήματα στο Σωκράτη και τους μαθητές του έχουν σοβαρό, αυστηρό και επιβλητικό ύφος απέναντί τους, το οποίο είναι απαραίτητο για να διατηρηθεί η κρισιμότητα της συζήτησης. Οι Νόμοι και οι δημόσιες αρχές θέτουν τα εξής ερωτήματα στον Σωκράτη: τι σκέπτεται να κάνει; σχεδιάζει με αυτή του την πράξη να καταστρέψει τους νόμους της πόλης του αλλά και την ίδια την πόλη; αν πιστεύει πως είναι δυνατό να υπάρχει ακόμη εκείνη η πολιτεία και να μην έχει καταλυθεί στην οποία οι δικαστικές αποφάσεις δεν έχουν καμία ισχύ, αλλά ακυρώνονται και καταστρέφονται από τους απλούς πολίτες.

Οι συνέπειες της απόδρασης του Σωκράτη, όπως τις παρουσιάζουν οι Νόμοι, θα είχαν σημαντικό αντίκτυπο ιδιαίτερα στους απλούς πολίτες, οι οποίοι θα θεωρούσαν πως, εφόσον οι νόμοι παραβιάζονται από έναν καλλιεργημένο και με ισχυρές αξίες άνθρωπο, θα μπορούν να παραβιάζονται από τον καθένα. Ακόμη, οι νόμοι και η ευρύτερη πολιτεία θα καταστρεφόταν. Ο Σωκράτης υποστηρίζει πως θα μπορούσε να απαντήσει στους νόμους με τα ισχυρά επιχειρήματα ενός ικανότατου ρήτορα, όπως αυτός. Αν ο Σωκράτης αποδράσει από τη φυλακή θα αποδείξει ότι οι πολίτες δεν θα πρέπει να σέβονται τους νόμους, αλλά αντίθετα θα έχουν το ‘προνόμιο’ να τους καταπατούν. Αν σε μια πολιτεία οι πολίτες δε σέβονται τις δικαστικές αποφάσεις αυτής, τότε η διοίκηση, όπως επίσης και η ποιότητα ζωής σε αυτή, υποβαθμίζονται σταδιακά και τελικά καταλήγουν στην απόλυτη καταστροφή.